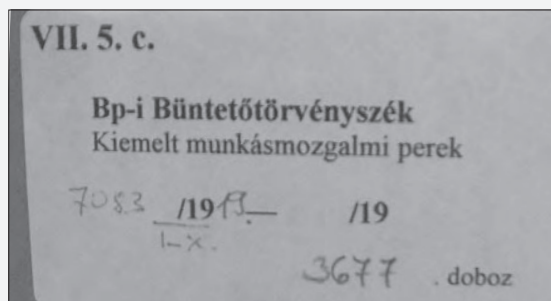

RAFFAY ERNŐ

IRATOK A GRÓF TISZA ISTVÁN

MEGGYILKOLÁSA UTÁN KELETKEZETT NYOMOZÁS DOKUMENTUMAI KÖZÜL

Az alábbi három irat 1919-ben, a Tisza István gróf meggyilkolása utáni hónapokban keletkezett, s jelenleg Budapesten, a Fővárosi Levéltárban található. Az iratokat tartalmazó dobozokon kívülről ez a furcsa mondat olvasható: „Bp-i Büntetőtörvényszék Kiemelt munkásmozgalmi perek”. Néhány évvel ezelőtt, a 2010-es években az egykori miniszterelnök meggyilkolására vonatkozó iratokat még mindig *munkásmozgalmi perként* tartják – hivatalosan is! – nyilván.

Dr. Gál László rendőrtanácsos jelentése a Székesfővárosi Rendőrkapitányság számára, 1919. augusztus 18.

Tekintetes Főkapitányság!

Tisztelettel jelentem, hogy bizalmas úton arról értesültem, hogy az első forradalom lezajlása után az igazgatóvá kinevezett Lendl¹ Adolf tiszteletére rendezett banketten azzal dicsekedett a Vörös hadsereg volt főparancsnoka, Pogány², hogy gr. Tisza Istvánt ő lőtte le; Lendl Adolfon kívül ezt Mitzger Lajos déli vasúti tisztviselő (L. Roham utca 2. sz.) is hallotta. Pogány állítólag a „Nemzeti Tanács” hivatalos helyiségében állította össze azokat az embereket, akikkel a gyilkosságot végre hajtotta.

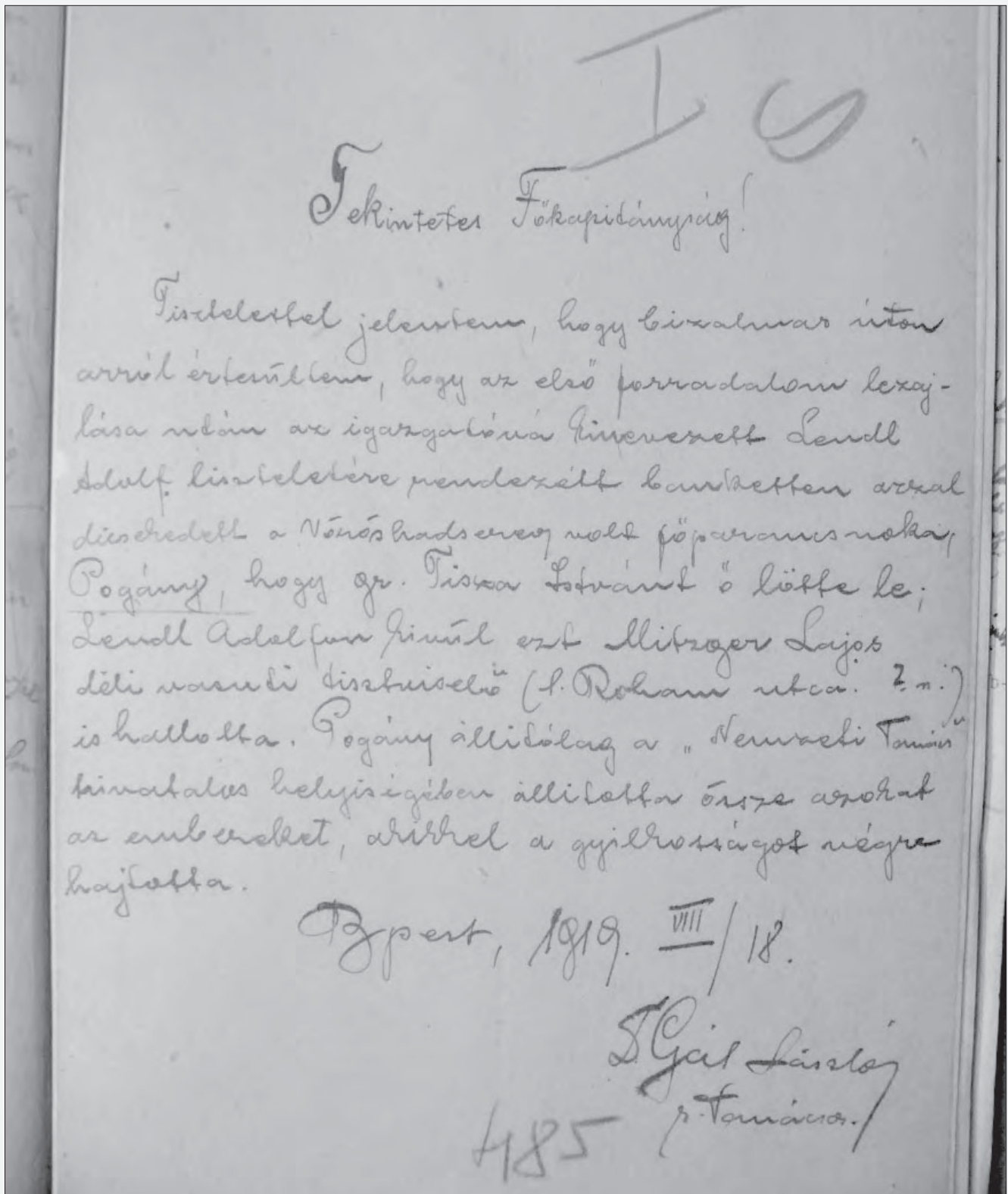
Bpest, 1919. VIII/18.

*Dr. Gál László
r. tanácsos.³*

¹ Dr. Lendl Adolf a székesfővárosi állatkert igazgatója. 1862-ben született. 1892-ben lett a Budapesten működő Könyves Kálmán szabadkőműves páholy szabadkőművese.

² Pogány József (1886–1939), eredeti neve Schwartz. A tanácsköztársaság népbiztosa, előtte a Martinovics szabadkőműves páholy tagja, Ady barátja. Kun Bélával elmenekül; előbb Amerikában John Pepper néven üzletember, majd a Szovjetunióba megy, ahol kivégzik.

³ 614. f. Budapesti Büntetőtörvényszék. 1/ 1919 – 7083. 2543 lap. I. 1–49. lap, illetve: VII. 5. c. Bp-i Büntetőtörvényszék Kiemelt munkásmozgalmi perek 7083/1919. I-X. 3677. doboz. 4. fólió.

Megjegyzés: Károlyi gróf kormányának megalakulásakor a törvényesen működő szabadkőműves páholyok tagjai nemcsak a kormányba (4 miniszter, 8 államtitkár), hanem az összes állami és önkormányzati hivatalba és szervbe vezető pozíciókba kerültek. Pogány József nem csupán Lendl testvér bankettjén, hanem máshol is eldicsekedett „hőstettével”, olyannyira, hogy – mint a következő iratból is kiderül – még Károlyi-miniszterek is pontosan tudták, ki lőtte agyon Tisza grófot.

Dr. báró Radvánszky Béla följelentése Károlyi Mihály gróf ellen, 1919 végén (részletek)

Tekintetes Államügyészség!

Gróf Károlyi Mihály volt magyar királyi miniszterelnök és az úgynevezett „népköztársaság” volt elnöke, jelenleg külföldön – állítólag Prágában, a cseh-szlovák köztársaság [sic] területén – tartózkodó magyar állampolgár ellen az alábbiak szerint bűnvádi feljelentést terjesztek elő.

Eltekintve ugyanis attól, hogy az államraison szempontjából a politikai viszonyok mikénti jövőbeli alakulásától fog függni azon kérdés eldöntése, vajon gróf Károlyi Mihály és érdektársai s szövetségeseivel szemben indíttassék-e a Magyar Büntetőtörvénykönyv II. rész I. fejezet 127. §. 3. p., 144. §. 3-5.p, 149 § és a IV-VI. fejezetekben foglalt, – a magyar államterület integritása elleni felségsértés, árulás, illetve hűtlenség – felhívás, lázadás, hatóságok elleni erőszak, Alkotmány és törvény elleni izgatás – mint politikai bűncselekmények megtorlása iránt, s e tekintetben a vádemelés az erre hivatottak elhatározására tartozik, – de ezektől függetlenül, kétségtelenül megállapítható, hogy gróf Károlyi Mihály az 1918. október 31-éig elhangzott beszédei, kifejtett agitációja, tendenciózus fanatizálása és elkövetett tényei által mint felbújtó – vagy legalább is mint bűnsegéd – feltétlenül bűnrészes abban, hogy az 1918. október 31-én délután gróf Tisza Istvánt Budapesten a Hermina-út 35. sz. alatti lakásán több egyén meggyilkolta, – és gróf Károlyi Mihály – akkor mint magyar királyi miniszterelnök, később az úgynevezett „népköztársaság” volt elnöke ezen gyilkosok mellett – akiket a közvélemény Pogány József volt hadügyi népbiztos, Heltai Jenő volt budapesti városparancsnok és a jelenleg már fogva lévő Kis Miklós volt forradalmi törvényszéki elnök személyében sejt, – mint bűnpártoló szerepel.

Ezek a körülmények – az alábbiak szerint gróf Károlyi Mihályra bizonyíthatók.

Vádolom tehát gróf Károlyi Mihályt a teljes hatályhoz jutott Magyar Büntetőtörvény – az 1878. évi V. t. cz. 278 §, a 69 § 1. illetve 2. pontja és a 274 §-a alapján azzal, hogy az 1918. október 31-én Budapesten VII. Hermina-út 35. sz. alatt előre megfontolt szándékkal megöletett gróf Tisza István meggyilkolásában bűnrészes, s legalább is ezen bűntettre nézve bűnpártolást követett el, azon ügyben a gyilkosság tetteseinek és részeseinek segítséget nyújtva, lehetővé tette, sőt elősegítette azt, hogy az általa jóliasmert gyilkosok a hatósági üldözés elől meneküljenek, illetve büntetlenül maradjanak, eziránt velük és czinkostársaikkal a gyilkosság elkövetése után egyetértett, – velük társadalmi és hivatalos úton érintkezést tartott fenn, sőt a közvélemény szerint sejtett gyilkosok, maguk a közvetlen tettesek, magas illetve nagy hatáskörű és hatalmi hivatalokat töltöttek be gróf Károlyi Mihály minister-elnöksége, majd úgynevezett népköztársasági elnöksége idején. (...)

Gróf Károlyi Mihály ellen a gyilkosságban való részesség és a gyilkosságra való bűnpártolás vádja beigazolható a következő bizonyítékokkal:

Anélkül, hogy a gyilkosság politikai vonatkozásait még csak érinteni is akarnám, – reá kell mutatnom gróf Károlyi Mihálynak már évekre visszanyúló és engesztelhetlen [sic] személyi gyűlöletből fakadó mindenkori agitációjára, amelyet gróf Tisza István ellen folytatott. – Ebből a gyűlöletből fakadt s egyszersmind a Btk 278 §-a tekintetében a 69 § 2. pontja szerinti bűnrészességét is igazolja gróf Károlyi Mihálynak azon ténye, hogy az 1918. október 31-én délelőtt, mint akkori teljhatalmú kinevezett magyar királyi miniszterelnök, intézkedett az iránt, hogy a forradalmi tömeggel szemben gróf Tisza Istvánnak Hermina-út 35. sz. alatti lakását őrző 8 kipuróbált, megbízható és elszánt csendőr leváltassék és oda egy másik – forradalmi érzelmű, tehát gróf Tisza István életét meg nem védő, állítólagos csendőrszakasz küldessék, amelyik csendőri egyenruhába öltözött egyének, akkor, amikor aznap délután a felfegyverkezett és katonaruhába öltözött gyilkosok a lakásba behatoltak, – ezek felszólítására – minden védelem kifejtése vagy ellenállás megkísérlése nélkül fegyvereiket átadták és eltávoztak, – és ezután hajtatott végre a gyilkosság, mely után 1 órára az állítólagos csendőrök fegyvereikért visszajöttek. (...)

Megállapítható továbbá, hogy a véghezvitt gyilkosság után nyomban, feltűnő rövid időre, alig ¼ órára, a rendőrséget is jóval megelőzve, amikor a gyilkosság tényéről csak maguktól a gyilkosoktól volt értesülés szereszhető, – gróf Károlyi

Mihály kormánya megbízásából és nevében egy katonatisztnek, tüzérfőhadnagynak öltözött és egy közkatonaruhás – magát a katonatanács kiküldöttjének mondó egyén jelent meg a gyilkosság színhelyén a lakáson, s hogy Linder volt hadügyminiszter írott és fel is mutatott parancsa szerint meggyőződést kíván szerezni, hogy gróf Tisza István tényleg meghalt-e, s e célból nem elégedett meg a házbelielkijelentésével, de felszította, hogy ő, mint a hadügyminiszter hadsegéde, akit ezzel megbíztak, – a holttestet egész közlőrl láthassa. Ez a körülmény azt is igazolja, hogy gróf Károlyi Mihály előzetesen tudott a gróf Tisza István ellen tervezett gyilkosságról, – ezt nem hogy meg nem akadályozta, de sőt – az előbbiek szerint elősegítette. (...)

Hogy pedig gróf Károlyi Mihály mint miniszterelnök a nyugodt biztossággal fellépett gyilkosok kilétét tudta, velük érintkezett, a gyilkosság elkövetése utáni büntetlenül maradásukat, sőt magasabb állami pozíciókba való jutásukat elősegítette, – igazolja még az a körülmény is, hogy az 1918 december, illetve 1919 január havában egy alkalommal a Nemzeti Casinóban többek előtt gróf Károlyi Mihály kabinetjének egyik tagja, az ő saját sógora, az akkori hadügyminiszter, gróf Festetich Sándor, – aki tehát csak hivatalosan tudhatta a gyilkosok kilétét, – báró Nopcsa Ferencz és báró Láng Boldizsár és még több jelen levő budapesti lakos előtt azt mondta, hogy éppen most beszélt gróf Tisza István egyik gyilkosával, akivel kezét is fogott, mert az /:a gyilkos:/ ennek kilétét ő, – a miniszterek – nagyon jól tudják, igen tisztességes ember. (...)

Méltóztassék gróf Károlyi Mihály jelenleg ismeretlen – állítólag külföldön tartózkodó – terhelt ellen a vád képviselétét átvenni, a büntvádi eljárás megindítását indítványozni... (...)

Teljes tisztelettel
Dr. báró Radvánszky Béla

Megjegyzés: Radvánszky báró Tisza István gróf rokona volt; ő kísérte haza, Gesztre a volt miniszterelnök holttestét. A vonaton a koporsó mellett tartózkodott, csőre töltött piztollyal.

Báró Schwaben-Durneiss Gyula őrnagy vallomása, 1919. november

Jegyzőkönyv,
felvétel Budapestén 1919 évi november hó 1-én Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye főispáni hivatalában.
Önként megjelent Báró Schwaben-Durneiss Gyula őrnagy és Tisza István gróf meggyilkoltatása körülményeire a következőket adja elő:

1918 október 31-én délelőtt körülbelül 10 órakor akkori tisztii legényem Rergovics Lajos /:lakik: Vát Vas megye:/ az utcáról feljőve, hova újságért ment le, s vele a forradalmi lármáról beszélgetve a következőket mondta: „A mi lakásunk előtt /: VII. Rákóczy út 17.:/ megállott egy automobil[,] abban tiszt urak ültek. de az majd mind zsidó volt, az egyik közlők tartott beszédet, hogy a forradalom kiűtött és már minden hatalom az ő kezükben van. – Az egyik gazember már megfotuk, a másik gazemberrel az esti órákban végzünk.”⁴

Megjegyzés: Ez az irat nem csak az utca akkori hangulatát idézi, hanem azt is mutatja, hogy a „tiszt urak” (akik október 31-én éppen nem a fronton voltak) úgy gondolták, hogy a megtorlások bejelentésével népszerűséget szereznek.

⁴ 614. f. Budapesti Büntetőtörvényssék. 1/ 1919 – 7083. 2543 lap. II. 50–109. lap. 81. fólió.